

Ševčík, Jan

Nacismus a okultismus : příběh, fakta a Akce Hess

Studia historica Brunensia. 2024, vol. 71, iss. 1, pp. 111-137

ISSN 1803-7429 (print); ISSN 2336-4513 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SHB2024-1-6>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.80015>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20240801

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Nacismus a okultismus: Příběh, fakta a Akce Hess

Nazism and Occultism: Story, Facts and Operation Hess

Jan Ševčík / 366294@mail.muni.cz

Historický ústav, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstract

The aim of this article is to introduce the Czech reader to the issue of the relationship between National Socialism and occultism. In Western Europe, these relationships have been explored since the 1970s, when historians James Webb and Nicholas Goodric Clarke began to explore them. In the Czech environment, however, serious research on this topic is still relatively unknown and a minimum of scientists are devoted to it. Conversely, Popular culture and lovers of mysteries produce countless fantastic stories about Nazi wizards, secret societies controlling the NSDAP, or Nazi quests for the Holy Grail. This ensures a tabloid impression. But if we overcome this impression, we will find that the issue of the relationship between Nazism and occultism is a story about the rapid intellectual, religious and especially political development of the turn of the 19th and 20th centuries, when at other times marginal occult ideas and fantasies could influence the development of entire states. This text is therefore a basic summary of the information known so far about the relationship between National Socialism and occultism. It is processed in the form of a sampling method into the conclusions of research carried out so far and the resulting literature. In it, we observe the intermingling of German nationalism and occultism at the end of the 19th century, which leads to the emergence of a chauvinist and racist occult teaching, the so-called Ariosophy. Ariosophy spread through Austria-Hungary and the German Empire, becoming the political program of various occult and political organizations. In Bavaria, the main representative of Ariosophy is the Thule Society, and the Thule agitation among the workers gave rise to the DAP in 1919, and from 1920 to the NSDAP. The end of the text is devoted to the NSDAP's ambivalent relationship to the occult. Since 1941, the party faction opposing occultism was victorious and the great persecution of occultists begins. The text introduces the reader to Reinhard Heydrich's order of June 4, 1941, which begins the persecution.

Keywords

Occultism – Nazism – Ariosophy – NSDAP – Thule society – German House – Brno

Výzkum vztahů okultismu a nacismu

Otázka vztahů mezi nacismem a okultismem je jedním z oblíbených témat populární kultury.¹ Těžko bychom spočítali všechny filmy, knihy, hudební skladby a hry, ve kterých se nacisté věnují černé magii, experimentují s nekromancí, pátrají po Svatém grálu, sestupují do mýtické podzemní říše Agartha nebo pro své létající talíře vyvíjí motory na bázi tajemné síly Vríl.² Popularitě těchto fikcí se přitom nelze divit. Hrůzy spojené s nacistickým režimem a druhou světovou válkou jsou natolik veliké, že se mnohým lidem zdá, jako by nemohly být z tohoto světa. Utíkají tedy k představám, že ono nacistické zlo nepocházelo od běžných, logicky uvažujících lidí, ale muselo mít nadpřirozený původ; muselo vzejít od temných a démonických sil, se kterými si nacisté zahrávali.

Navíc, každá fikce nebo spekulace je o to důvěryhodnější a tím i přitažlivější, o co více částí pravdy obsahuje. Výpravy SS do Tibetu nebo na Island lze zpochybnit jen stěží, stejně jako existenci řádového hradu SS Wewelsburg nebo Himmlerova čaroděje Brigadeführera SS Karla Maria Wiliguta. Čímž možný výčet nekončí, ale naopak začíná. Bylo tedy otázkou času, než se najdou historici, kteří se nenechají odradit senzacechtivostí a místy až hysterií, jež se okolo tématu vztahů nacismu a okultismu vznáší, a pokusí se oddělit fakta od fikce. Těmito historiky byli James Webb, který téma zpracoval ve svém dvojdíle *The occult underground* (1974) a *The occult establishment* (1976), a pak Nicholas Goodrick-Clarke, který na Webba navázal svým nejslavnějším dílem *The Occult Roots of Nazism* (1985). V roce 2008 se Clarke k tématu ještě vrátil ve své knize *The Black Sun*, ve které zkoumá interakce mezi okultním a poválečným neonacistickým hnutím. Postupně pak navázali další. Namátkou Eric Kurlander, Peter Staudenmaier, Corinne Treitel, v českém prostředí se otázce věnuje profesor Milan Nakonečný a věnuji se mu i já v rámci svého výzkumu historie československého okultismu.

Výsledkem dosavadních výzkumů je poměrně složitý obraz interakcí mezi německým nacionalismem a německým okultismem, který byl rozpolcený mezi dva hlavní proudy – jednak proud kosmopolitně a modernisticky orientovaný, a pak proud vycházející především z německého romantismu a myšlenek nacionalismu rakouských Němců. Tento k nacionalismu inklinující proud okultismu se stával rychle populární mezi pravicovými a krajně pravicovými kruhy, což vedlo ke vzájemnému prolínání myšlenek i organizačních struktur, až se zrodila nacistická strana. Vztah NSDAP k okultismu přesto nebyl nijak automaticky vstřícný. Naopak, byl značně ambivalentní, včetně celoříšského pronásledování okultistů, a to bez ohledu na jejich loajalitu vůči režimu. Což není jediné překvapení, se kterým Webbem a Clarkem započatý výzkum přichází. Pro českého čtenáře je

1 Ale nejde jen o populární kulturu. V závěsu za ní se objevila celá řada záhadologických, spekulativních a pseudohistorických děl, které se s populární kulturou navzájem podporují a doplňují. Za všechny zmiňme dnes již klasickou knihu *Jitro kouzelníků* (1960) Jacquese Bergiera a Louise Pauwelse, která svým dobovým úspěchem u čtenářů záhadologický zájem o vztahy mezi nacismem a okultismem fakticky podnítila.

2 Vedle mezinárodně známé tvorby, jako je série filmů o Indiana Jonesovi nebo série počítačových her Wolfenstein, můžeme coby domácí ukázkou uvést antologii autorů *Ve stínu říše*, kterou v roce 2017 vydalo nakladatelství Epoque.

zajímavé například zjištění, že celý příběh o tom, jak okultisté vyšlapávali cestu pro vznik a nástup nacistického hnutí, začíná v brněnském Německém domě na konci 19. století.

Cílem této studie je poskytnout čtenáři základní vhled do problematiky vztahů nacismu a okultismu, které jsou navzdory své zajímavosti a interpretačnímu potenciálu v českém prostředí stále jen málo reflektovaným tématem, jemuž se věnuje jen několik málo výzkumníků a jejich publikací. Proto je mým druhým cílem ukázat, že i výzkum na první pohled neortodoxních témat, jako je právě okultismus, má v historických vědách svůj smysl, neboť i ty mohou mít významný vliv na formování a běh historických událostí. Díky nim jsme schopni analyzovat a pochopit chování a jeho motivy, které se nám na první pohled zdají nesmyslné, zmatečné, nebo které bychom bez správného klíče vysvětlovali zcela jinak, než jaký byl jejich skutečný smysl. A v případě nacistického hnutí je to právě znalost německého okultismu, která ukazuje, že pod veškerým tajemnem je zase jenom obyčejný, každodenní člověk. Byť člověk, který se občas chová tak, až se to vyrovná i těm nejdivočejším fantasiím populární kultury.

Studie metodologicky vznikala jako sonda do výsledků dosavadních publikovaných výzkumů, které jsem rozšířil o primární prameny pocházející z mého vlastního bádání, a to zejména o prameny ze Spolkového archivu (Bundesarchiv). Můj výzkum také dodal logiku výběru pramenů v rámci sondy, a protože je tato studie především deskripcí našich poznatků dle dosavadních výzkumů, tak i osu předkládaného příběhu.

Německý dům

Náš příběh tedy začněme v Německém domě, který stával uprostřed dnešního Moravského náměstí mezi lety 1891 až 1945 a byl pozoruhodný jak svou architekturou, tak účelem. Nejednalo se totiž o pouhý kulturní a spolkový dům pro německé obyvatele Brna, jak je dnes jeho účel často zjednodušován. Převážně německé Brno poskytovalo svému německému obyvatelstvu dostatek míst pro kulturní vyžití a spolkové aktivity. Německý dům byl od samého začátku zamýšlen jako multifunkční politické středisko,³ s cílem šířit a poskytnout zázemí německému nacionalismu na Moravě,⁴ a tento účel plnil až do svého konce. V jeho sálech se střídaly přednášky německých historiků a akademiků s bouřlivými protičeskými a antisemitskými schůzemi. V jeho klubovnách se scházely nacionalistické strany a spolky, stejně jako kroužky turistů a myslivců. Kolemjdoucím se nabízela vynikající knihovna, pivnice, vinárna, restaurace; okolí domu obepínal příjemný park; poutače lákaly na koncerty a divadelní vystoupení.⁵ Ale ze stejného parku a ze stejných pivnic vyrážely jednou zfanatizované bandy, jindy dobře organizované úderné oddíly, které útočily na české cíle v Brně.

Tyto násilnosti měly dva pomyslné vrcholy. Prvním byl říjen 1905, kdy se rozvášněný dav shromážděný okolo Německého domu pokusil rozehnat českou manifestaci za

3 FILIP (2016), s. 14.

4 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 19, 54.

5 TRAUTENBERGER (1891), s. 24–30.

zřízení české univerzity v Brně.⁶ Ke střetu obou davů došlo v prostoru okolo českého Besedního domu, ale i mimo něj Němci pořádali hony na Čechy, přepadali české hospody a podniky, ušetřen nebyl ani dívčí vzdělávací spolek Vesna, i když v jeho případě se policii podařilo zabránit vstupu pogromistů do budovy, a tak zůstalo u vytloukání oken a skandování výhrůžek. Pogrom i pouliční boje si vyžádaly řadu zraněných a jednoho mrtvého. Tím mrtvým byl sokol František Pavlík, který byl smrtelně zraněn jedním ze zasahujících vojáků, kteří byli přivoláni, aby boje potlačili. Situace se totiž začala vymykat z rukou jak policii, tak německé brněnské radnici, která se jinak na vyvolání střetu aktivně podílela.⁷ Druhým vrcholem násilností byl 15. březen 1939, kdy právě z Německého domu řídili brněnští nacisté útoky ordnerů⁸ na Zemský úřad, policejní ředitelství a radnici, odkud vyhnali českého starostu Ing. Dr. Rudolfa Spaziera a dosadili „komisařského starostu“, nacistu Oskara Judexe.⁹ Tyto „boje o Brno“ byly slavnostně završeny v srpnu na poslední slavnostní schůzi Sudetoněmecké strany, následované jejím definitivním rozpuštěním v rámci struktur NSDAP.

Zmíněná unikátní architektonická podoba Německého domu byla vedle vnitřních dispozic dána překvapivou, ale fungující kombinací novogotického, novorenesančního, novobarokního a klasicistního slohu. Tato nevšední kombinace ale nevznikla jako přímý záměr. Byla důsledkem složité situace s přípravou výstavby domu. Po opakovaném selhání projektu z důvodu nedostatku financí a nezájmu brněnské německé veřejnosti se iniciativy chopil brněnský velkotovárník a říšský poslanec Friedrich Wannieck (*1838 – †1919), který zorganizoval spolek Německý dům.¹⁰ Ten stavbu propagoval a sháněl pro ni finance. Obojí pak zajišťoval i pestrou škálou doprovodných kulturních aktivit a akcí, jež spolek pořádal, i zřízením vlastního nakladatelství. V roce 1887 byl projekt již natolik pokročilý, že došlo k vyhlášení architektonické soutěže, ve které druhé místo obsadil návrh prof. Germana Wanderleyeho a první získal návrh berlínského architektonického ateliéru Ende & Böckmann. Ovšem výsledek to byl natolik těsný, že vládly obavy z rozkolu uvnitř spolku a tak návratu zase na začátek. Proto padlo rozhodnutí oba návrhy zkombinovat. Návrh ateliéru Ende & Böckmann byl použit pro vnější podobu, Wanderleyho návrh pro interiéry a některé vnější detaily.¹¹ Dispozice domu byla trojkřídlá, dvoupatrová s monumentálním vstupním schodištěm, jež na svém horním konci ústilo do velkého společenského sálu, svého času největšího sálu v Brně, tvořícího jádro domu. Vedle pestrosti vnitřních prostor pak k Německému domu patřily i další budovy v bližším i širším okolí, již zmiňované nakladatelství a divadelní scéna.¹²

Bylo jen otázkou času, než začnou zázemí Německého domu využívat také němečtí okultisté. Okultismus na přelomu 80. a 90. let zažíval svou celoevropskou renesanci.

6 DRÍMAL–PEŠA (1973), s. 66.

7 FILIP (2016), s. 50–53.

8 DRÍMAL–PEŠA (1973), s. 139.

9 FILIP (2016), s. 68.

10 MALÍŘ (2013), s. 24–25.

11 FILIP (2016), s. 18–21.

12 TRAUTENBERGER (1891), s. 24–30.

Navzdory úřední šikaně poháněné státním klerikalismem se rychle stával běžnou záležitostí a zejména ve vyšších společenských kruzích nahrazoval nebo lépe řečeno doplňoval módu zednářství. Na přelomu 18. a 19. století totiž většina směrů zednářství postupně rezignovala na své esoterické učení, ze kterého si nadále ponechala jen symboliku a rituální, a stala se především společenským klubem s výrazným politickým a humanistickým přesahem.¹³ Tím ale nezmizela poptávka po alternativní religiozitě a oné tolik přitažlivé možnosti dozvědět se skryté a tajné pravdy o Bohu, světě a jeho zákonech. Naopak, v reakci na postupující industrializaci a urbanizaci postupně narůstala. Tuto mezeru tak rychle zaplnil okultismus, v době vzniku Německého domu především teosofie.¹⁴ Nebylo ničím výjimečným, když se tatáž společnost setkala jeden den v teosofické lóži, kde bádała nad okultními stránkami světa, druhý den v zednářské lóži, kde probírala nejnovější politické a společenské události, a třetí den na mši svaté.¹⁵

Samotná narůstající popularita okultismu ale pro vysvětlení následujících událostí nestačí. Pro něj je důležité pochopit přístup německého nacionalismu v mocnářství k náboženským otázkám. Německý nacionalismus chápal rakousko-uherské mocnářství jako původně německou říši, ve které vinou prospěchářství, oportunistu a kosmopolitismu vládnoucích kruhů přišli Němci o pozici vládnoucího národa ve prospěch práv Maďarů, Slovanů i dalších neněmeckých národů. Tím to ale nekončí. Proces barbarizace¹⁶ pokračuje, a pokud se mu Němci nepostaví na odpor, brzy přijdou i o poslední zbytky svého dřívějšího postavení a stát o poslední pozůstatky svého němečtí. Proto němečtí nacionalisté ostře vystupovali jak proti emancipačním snahám neněmeckých národů, tak proti vládnoucím oligarchickým a aristokratickým kruhům, a ti nejradikálnější dokonce proti vládnoucímu rodu. Terčem permanentních útoků byla i katolická církev, která byla jedním z klíčových pilířů habsburské vlády, a její postavení se odráželo ve státním klerikalismu mocnářství. Jako alternativu ke katolicismu pak němečtí nacionalisté prosazovali tzv. německé formy víry, čímž se myslel především luteránský protestantismus, ale propagovalo se i vznikající germánské novopohanství a nás zajímavý okultismus.¹⁷

Proto když Wannieck a jeho spolupracovníci usilovali o vznik Německého domu, nešlo pouze o reakci na narůstající počet Čechů v Brně, které bylo po staletí ryze německým městem, a na vznik jejich kulturně-společenského centra nazvaného Besední dům. Chápat vznik Německého domu jako pouhou reakci je další častá zkratka. Wannieckovy snahy byly součástí vlny budování německých domů a center napříč monarchií.¹⁸ Jejich výstavba nebyla nijak centrálně nebo masově organizovaná, jednalo se především o regionální iniciativy nebo překrývající se iniciativy různých stran a hnutí. Ale cíl jejich budování byl stejný. Mělo jít o tribuny, na kterých by mohly zaznívat myšlenky a názory, bez ohledu na to, jestli byly namířeny proti ostatním národům mocnářství nebo jeho

13 NAKONEČNÝ (1997), s. 324–329.

14 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 36, 46 aj.

15 Viz příběhy okultistů v NAKONEČNÝ (2009b).

16 CIBULKA (2010), s. 392

17 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 18–20, 23–25 aj.

18 Šlo o tzv. „vereiny“, tedy vzdělávací a obranné jednoty, které se zakládaly především v etnicky smíšených oblastech. Viz GOODRICK-CLARKE (1998), s. 19, 54 aj.; MALÍŘ (2013), s. 29–40, 45 aj.

vládě a elitám, jestli burcovaly k regermanizaci nebo jen oslavovaly německou minulost a kulturu. Tyto tribuny jim měly dát prostor, aby se nemusely hned zkraje potýkat se státní cenzurou, policejním dohledem a věčným problémem se sháněním přátelsky nakloněných, bezpečných prostor. A měly jim dát zázemí, aby se mohly překlápět do praktické spolkové a politické činnosti, opět mimo bezprostřední dohled státu a politických nepřátel.¹⁹

Praxe pak byla samozřejmě různá, ale obecně lze říci, že německými nacionalisty budované domy byly pro německý okultismus pozitivně nakloněnými místy, propůjčujícími mu zázemí, přednáškové a někdy dokonce publikační možnosti, a co bylo hlavní, chránící jej před dopady úřední šikany.²⁰ Tedy šikany motivované politickým postavením katolické církve, vůči které byli okultisté vnímáni jako alternativa. V Brně byla navíc situace pro okultisty o to příznivější, že sám Friedrich Wannieck byl spiritista a teosof.²¹ Dalším jeho velkým zájmem byla historie a krásná literatura, což jej přivedlo až k historickým románům a spekulacím jistého Guido Karla Antona Lista, který svým čtenářům předkládal svět starých Germánů jako svět plný hrdinství, velikosti a rasové nadřazenosti, ale také magie, věsteb a démonických bytostí. Tento nadpřirozený aspekt ale nebyl předkládán jako fikce nebo mytologie, ale jako historická realita.²²

Guido von List

Guido von List (*1848 – †1919) byl rakouský völkische novinář, který putoval rakouským venkovem, odkud psal reportáže o krásách přírody a památkách, jindy o lidové architektuře, zvycích, a způsobu života.²³ Už za své novinářské kariéry na sebe občas strhl pozornost širší nacionalistické veřejnosti, když běžnou reportáž obohatil o fantastické prohlášení, že v nějaké zřícenině nebo skalním útvaru rozpoznal starogermánskou svatyni, nebo že způsob roubení venkovských stavení v nějaké oblasti ukrývá starogermánské runy. Slávu mu ale přinesl až jeho román *Carnuntum* z roku 1888, který pojednává o bojích mezi starými Germány a Římany.²⁴ Román byl nadšeně přijat mezi rakouskými nacionalisty a List povzbuzen takovým zájmem vyrazil na dráhu spisovatele.²⁵ Nelze mu přitom upřít, že se zprvu snažil dosazovat své romány do autentických historických reálií a že byl velkým znalcem dobově dostupných pramenů o starogermánské historii, jak těch

19 Ochotu verejnů pustit se i do aktivního střetu s c.k. režimem ukazují jazykové bouře z roku 1897, v rámci jejichž potlačování a stabilizace situace byly zakázány a rozpuštěny stovky (!) verejnů, srov. GOODRICK-CLARKE (1998), s. 23.

20 NAKONEČNÝ (2009b), s. 104, 167 aj.

21 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 67.

22 CIBULKA (2010), s. 408–409.

23 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 52.

24 WEBB (1976), s. 279.

25 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 53–54, 57, aj.

historických, tak z provenience rodící se archeologie a historiografie. Což mu zajistilo pověst odborníka, a ta rozšířila Listův repertoár i o pseudoodborné práce.²⁶

A mluvit o pseudoodbornosti je zde na místě. List toužil po komplexní znalosti starogermánských časů, což mu dobový stav vědeckého poznání poskytnout nemohl. Proto začal situaci řešit jako řada jiných jeho současníků, začal bílá místa ve znalosti historie doplňovat hledáním paralel, historických zákonitostí a hlavně svou vlastní bujnou představivostí,²⁷ kterou prokázal už ve svých reportážích. Čím více pak popouštěl uzdu své fantazii, domýšlel a spekoval, tím více takto vzniklé představě starogermánského světa sám věřil. V devadesátých letech už čtenářům svých knih a posluchačům svých přednášek vyprávěl jako nesporná historická fakta, že staří Germáni žili v teokratickém společenském systému, rozděleném kastovně a nábožensky ukotveném ve dvojvěří. Běžný lid měl věřit v polyteistický wotanismus, v jehož popisu se List většinou překrýval s dobovými znalostmi o starogermánském pohanství. Teokraticko-feudální elita však měla věřit v armanismus,²⁸ monoteistickou gnózi, kterou List ztotožnil s uctíváním absolutnosti přírody, a to ve smyslu sociálního darwinismu, eugeniky a esoterického rasismu,²⁹ který si List vypůjčil z teosofie. Stejně jako si z ní vypůjčil myšlenku, že návrat Němců k původní armanistické víře, a především k rasové čistotě, jim znovu propůjčí magické, věstecké a obecně nadpřirozené schopnosti, kterými disponovali armanističtí kněží.³⁰

Podobnost teosofie a Listova učení, pro které se vžije označení ariosofie, není náhodná. Listovy kosmologické představy byly od počátku ovlivněny teosofií a po roce 1902 List teosofii programově používal jako základ svého okultního učení.³¹ Vycházel přitom z logiky, že pokud je teosofie tisíce a tisíce let staré vědění o povaze vesmíru a stvoření, pak ji při své moudrosti museli znát i starogermánští kněží a musela tak být základem jejich světónázoru a víry.³²

Zakladatelkou teosofie byla ruská kněžna Helena Petrovna Blavatská (*1831 – †1891). Blavatská po několika neúspěšných pokusech prosadit se jako spisovatelka nebo okultistka přichází s na efekt propočítaným eklektickým učením, které v sobě kombinuje prvky hinduismu, buddhismu, orientální romantiky, evropského okultismu, popkulturní

26 V roce 1904 se na zasedání Říšské rady dokonce řešila interpelace na ministra kultury, proč se Říšská akademie věd odmítá zabývat Listovými výzkumy o runách a symbolech, srov. GOODRICK-CLARKE (1998), s. 59.

27 PYTLÍK (2017), s. 22

28 NAKONEČNÝ (2009a), s. 184.

29 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 72–75, 78–79, 87–88 aj.

30 TREITEL (2004), s. 104, 217 aj.

31 Zde je dobré zmínit námitku prof. Nakonečného, podle kterého nebyla ariosofie (viz dále) okultismem, ale pouze ritualizovaným a mytologizovaným nacionalismem. Okultisty mezi ariosofy počítá na několik málo jednotlivců (např. Sebottendorf, Gorsleben) a stejně je to s nacisty se zájmem o okultismus (např. Himmler, Rosenberg, Hess). Proto je podle něj formující vliv okultismu na nacismus fikcí a jiná vzájemná interakce, než pronásledování ze strany nacistů, byla jen na úrovni jednotlivců. Důvodem tohoto postoje je otázka definice okultismu, který je v západoevropské vědecké praxi (i v tomto článku) vnímán více ve smyslu světónázoru či instrumentálně, než jako transcendentální noetika a duchovní tradice. Porovnej například NAKONEČNÝ (2009a) s prací dnes asi nejvlivnější osobnosti výzkumu v západní Evropě HANEGRAAFF (2012).

32 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 71–77.

anglické okultní fikce, modernismu, vědeckých rasových teorií, sociálního darwinismu a vlastně všeho, co v její době budilo zájem společnosti, povzbuzovalo její fantasii nebo slibovalo převratné společenské změny.³³ Jméno teosofie si pro své učení vypůjčí ze spisů církevních otců. A vše zabalí do příběhu o tajných duchovních mistrech, tzv. mahátmech, sídlících v Himalájích, kteří uchovávají prastaré vědění a vyberou si právě Blavatskou, aby jej coby teosofii znovu předala lidstvu a vyvedla jej tak z období úpadku a tmy. Odtud tedy pochází koncept tajných mistrů, se kterým se dodnes setkáváme u různých sekt a náboženských hnutí.³⁴

Blavatská se ukázala jako velmi dobrý organizátor a člověk s citem pro lidi, a tak v roce 1875 vzniká v New Yorku Teosofická společnost, která je na jejím učení založená a jejíž lóže působí od USA po Indii, kam se v roce 1879 přesouvá sídlo společnosti.³⁵ Teosofickou společnost postupně postihne řada skandálů, počínaje vyváděním peněz a konče odhalenými eskamotérskými triky, které měly dokazovat nadpřirozené schopnosti propůjčované teosofií nebo komunikaci Blavatské s mahátmy, ale společnost je i tak díky své líbivé heterogenní povaze velmi úspěšná. Úpadek začíná teprve v nástupnických bojích po smrti její zakladatelky.³⁶

Jádrem teosofie je esoterický rasismus, respektive učení o postupném duchovním úpadku dříve dokonalých nehmotných bytostí do hmoty, až se z nich stávají boholidé dávných náboženství. A i ti dále degenerují, až se stávají dnešními omezenými lidmi. Různé stupně úpadku pak odpovídají různým lidským rasám. Tajní mistři ovšem uchovávali návod, jak proces úpadku zvrátit. Podle teosofie může člověk rozvíjením svého duchovního Já docílit toho, že se ve svých dalších reinkarnacích stane příslušníkem vyšších lidských ras, posléze bohočlověkem, až nakonec zahodí svůj hmotný rozměr a stane se dokonalou vesmírnou bytostí.³⁷ Některé boholidské schopnosti typu magie nebo vidění budoucnosti jsou navíc v člověku stále přítomné, byť v zakrnělé formě, a člověk je tak může při použití správných metod reaktivovat dokonce ještě za svého života. To bylo jedním z hlavních lákadél teosofie. List teosofickou představu o boholidech ztotožnil se starými Germány, kteří takto měli vládnout ostatním rasám. Různým stupněm úpadku pak odůvodnil germánskou rasovou nadřazenost a převzal také teosofickou představu, že správným rozvojem duchovního Já se člověk může opět stát bohočlověkem.³⁸ Na ní posléze založil svůj vlastní okultní systém.

Chytrým byl způsob, jakým List své učení šířil. List napsal celou řadu knih, brožur a článků, pojednávajících o tématech jako byla lidová architektura, tradice, řemesla, starogermánské runy, germánské jazyky atp.³⁹ K tomu se nadále věnoval psaní románů, povídek a pohádek. A na jejich pozadí předkládal své představy o starých Germánech jako

33 TREITEL (2004), s. 32, 85–86.

34 NAKONEČNÝ (1997), s. 298–299.

35 STAUDENMAIER (2010), s. 7.

36 NAKONEČNÝ (1997), s. 298–299.

37 STAUDENMAIER (2010), s. 16–21.

38 GOODRICK-CLARKE (1998), 70, 87–89.

39 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/1244, s. 78.

historická fakta a kontext.⁴⁰ Ve stejné strategii pak pokračovali i Listovi následovníci.⁴¹ Výsledkem bylo, že se čtenář setkával se stejnými informacemi napříč řadou tématiky a často i žánrově odlišných knih, a měl tak tendenci k jejich bezmyšlenkovitému přijímání jako historické reality.

Wannieck Lista objevil díky jeho románu *Carnuntum* a protože byl z tohoto románu nadšen, rozběhla se mezi nimi intenzivní výměna dopisů. Z Wannieckovy iniciativy pak nakladatelství „Německý dům“ začíná tisknout a distribuovat Listovy práce, a to počínaje *Der altdeutsche Volksstamm der Quaden* (1888). V roce 1892 pak List přijímá Wannieckovo pozvání a poprvé přednáší v brněnském Německém domě. Jeho přednáška o starých Germánech má značný ohlas, a tak jsou bez velkých odkladů smlouveny další. List je v Brně čím dál častějším hostem⁴² a mezi ním a Wannieckem vzniká hluboké přátelství. List si Wanniecka i jeho syna Oskara získává natolik, že se v dalších letech stávají jeho věrnými následovníky a hlavními sponzory.⁴³ Zajímavostí je, že hlavní zdroj Wannieckových příjmů a tak i zdroj financující Listovy aktivity dodnes stojí. Šlo o továrnu na parní stroje, dnes populární brněnské nákupní centrum Vaňkovka.⁴⁴

Povzbuzen narůstajícím zájmem, začal List pracovat i na svém vlastním mýtu. Prohlásil, že jeho duchovní cesta začala již ve 14 letech, kdy v katakombách pod vídeňskou katedrálou sv. Štěpána rozpoznal pozůstatky Wotanovy svatyně⁴⁵. To mělo nastartovat jeho duchovní probuzení, v rámci kterého si uvědomil, že je reinkarnací řady armanistických kněží a zasvětců, že má díky tomu vize daleké minulosti i budoucnosti a že má Germánům znovu předat znalost armanismu jako cesty k rasové nadřazenosti, velikosti a magickým schopnostem. List kolem sebe začal shromažďovat stoupence, k čemuž využíval zázemí Německého domu, a čím dál častěji veřejně vystupoval jako duchovní učitel a zároveň jako politický vůdce. V roce 1908 financují⁴⁶ otec a syn Wannieckovi vznik Listovy společnosti, která si klade za cíl propagovat Listovo učení a získávat pro něj nové stoupence napříč mocnářstvím a Německým císařstvím.⁴⁷ Pro takto velkolepé plány už je ale Listovým následovníkům Brno příliš malé, a tak přesouvají své ústředí do Vídně. Uvnitř Listovy společnosti pak ještě v roce 1911 vzniká nevelký okultní řád Hoher Armanen-Orden věnující se armanismu, který List mezitím rozpracoval do komplexního okultního systému.⁴⁸

40 NAKONEČNÝ (2009a), s. 184.

41 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 64.

42 Dokonce se ožení s Češkou Annou Vítkovou (Anna Wittek), kterou jeho následovníci oslovovali jako „Paní Slunce“. Původ Listovy ženy ale nijak neumenší jeho názory na rasovou podřadnost Slovanů. Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/1244, s. 78.

43 PYTLÍK (2017), s. 19, 28, 41, 90.

44 CIBULKA (2010), s. 389–390.

45 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 50.

46 Jen dar Wannieckovic rodiny na základní kapitál společnosti činil přes 3 000 říšských korun, tedy přes 1 500 zlatých, viz GOODRICK-CLARKE (1998), s. 63. Pro porovnání, slušné c. k. místodržícího v Praze byl bez příplatků 8 000 zlatých ročně, viz Zákon 41/1868.

47 TREITEL (2004), s. 214.

48 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 66, 89 aj.

Wannieckovi se ukáží nejen jako štědrí sponzoři a obětaví stoupenci, ale také jako vynikající organizátoři. Když v roce 1919 Friedrich Wannieck a Guido von List s odstupem jednoho měsíce umírají, má Listova společnost své sekretariáty v Hamburku, Berlíně, Mnichově a v dalších významných městech Německa, kam se postupně přesouvá těžiště její činnosti.⁴⁹ Z Listova učení se mezitím stalo živelné hnutí organizací, skupin a jednotlivců. Tak jako List přistupoval k teozofii, tak i oni chápou Listova tvrzení o starých Germánech jako samozřejmou pravdu, ze které vycházejí a kterou doplňují svým vlastním bádáním, názory a poznatky. Listova společnost pak ve hnutí figuruje jako elitní klub s autoritou arbitra. Vlivná je především mnichovská pobočka, kterou vede Oskar Wannieck a představuje kontinuitu na původní skupinu z Německého domu.

Pro podrobnější rozbor hnutí není v tomto článku prostor, proto odkazuji na Nicholase Goodricka Clarka, který se mu věnuje ve svých *Okultních kořenech nacismu* (1998). Přesto musíme alespoň krátce zmínit osobu Jörga Lanze von Liebenfelse (*1874 – †1954), zběhlého cisterciáka a Listova přítele, který na hradě Werfenstein založil okultní rytířský řád Ordo Novi Templi⁵⁰ a který Listovo učení obohatil několika podstatnými způsoby. Za prvé, celé Listem inspirované okultně-politické hnutí pojmenoval ariosofie. List sám prosazoval používání názvu armanismus, ale ariosofie nakonec zlidověla a používáme ji dodnes. Za druhé, ariosofii obohatil o její křesťanský směr, tzv. teozoologii či ariokřesťanství, který v křesťanství viděl dávné árijské rasové náboženství, později překroucené a zdegenerované do dnešní podoby podvratnou snahou satanských kultů podřadných ras.⁵¹ Tím vytvořil most mezi křesťanskými orientovanými pangermány a do té doby ostře protikřesťanskou ariosofií. Za třetí, začal vydávat ariosofický časopis *Ostara*,⁵² který se stal mezi okultisty a politickými pangermány legendou. A konečně, byl to on, kdo zavedl a prosadil svastiku jako symbol hnutí.⁵³

Ariosofové v pouličních válkách

Na začátku 20. století přichází nová, mnohem političtější generace ariosofů. První generace byla záležitostí vyšších společenských vrstev, mezi kterými byl romantický zájem o historii oblíbeným koníčkem a předmětem diskusí. Ariosofie proto byla vnímána především jako bádání o slavné germánské minulosti, která je navíc varující i inspirující vůči současnosti. To se ale nyní měnilo. Přitažlivost ariosofických historických spekulací pro německé nacionalisty způsobila, že mezi nimi zdomácněly, a ariosofie tak byla čím dál více vnímána jako motivace a program pro politický aktivismus.⁵⁴ Přesun důrazu od minulosti k současnosti ji navíc ztraktivnil pro třídně a zájmově mnohem pestřej-

49 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 66.

50 NAKONEČNÝ (2009a), s. 184.

51 KURLANDER (2017), s. 21–22.

52 KURLANDER (2017), s. 3.

53 NAKONEČNÝ (2009a), s. 184.

54 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 160.

ší publikum. Již můžeme mluvit o přímém a nepřímém vlivu ariosofie, kdy přímým myslíme konkrétní činnost ariosofických organizací, zatímco nepřímým myslíme šíření ariosofických představ⁵⁵ mezi široké vrstvy německého obyvatelstva, ať už jako představy o germánské prehistorii, nebo jako esoterní odůvodnění rasistických, šovinistických a sociálně darwinistických koncepcí.⁵⁶ Ty byly běžně prezentovány jako vědecké závěry a vědou podložená nutnost. To ovšem nevyhovovalo všem. Pro ty, kteří slyšeli spíše na duchovní a romantické argumenty, tu tedy byla ariosofie se svými esoterními interpretacemi a historicismy.⁵⁷

Začátek století byl ale zároveň dobou kulminace, ekonomického rozkvětu a rychlého rozšiřování politických práv a sociálních jistot. Převládal pocit nadějných vyhlídek a spokojenosti. V Rakousku-Uhersku i Německém císařství byly už legální sociálně demokratické strany, jejich vliv strmě narůstal.⁵⁸ Nejednalo se tedy o dobu přející extrémnímu nacionalismu a antisemitismu, a to zejména v Německém císařství, ve kterém Němci získali svůj národní stát. To nutilo krajní politické síly hledat nové způsoby své činnosti. A zde se o slovo hlásí nacionalistická posedlost zednáři. Čím dál více se ozývaly hlasy, že pokud se nacionalistické hnutí čím dál více marginalizuje, zatímco zednáři ve svých tajných lóžích poklidně ovládají společnost a stát, mělo by se zkusit jejich systém práce v lóžích napodobit. Výsledkem byl úspěšný experiment s mnichovskou Wotanovou lóží, která se v roce 1912 přejmenovala na Germánský řád a pod vedením Theodora Fritsche⁵⁹ začala působit jako celoněmecká velelóže s rychle narůstajícím počtem lokálních lóží a členů.⁶⁰

Ariosofický charakter Germánskému řádu dodali ariosofové Hermann Pohl a Philipp Stauff,⁶¹ avšak ten se odrážel především na ritualitě, symbolice a světonázoru. Okultní praxe nebyla primárním cílem řádu. Tím mělo být získávání členů z řad vysokých státních úředníků, politiků, důstojníků, soudců, akademiků, průmyslníků a dalších vlivných skupin, čímž by řád získal vliv na společnost a její politiku.⁶² Dále měl provádět výzvědnou a kontrarozvědnou činnost vůči židům, liberálům, socialistům a komunistům. A v případě, kdy to bylo shledáno za nutné nebo výhodné, měl působit nepřítelům škody, a to počínaje rozkládáním jejich organizací a konče teroristickými útoky, které řád v poválečné době proslavily.⁶³

55 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 211, 223–224 aj.

56 V šíření esoterického rasismu pak ariosofii sekundovaly teosofie a antroposofie. Hlavní proudy těchto okultních hnutí byly kosmopolitně orientované ale zároveň rasistické, což dobově nebylo nic unikátního. O antroposofickém antisemitismu např. STAUDENMAIER (2010), s. 294–297.

57 K zajímavé otázce ariosofických vlivů na formování světonázoru Adolfa Hitlera např. GOODRICK-CLARKE (1998), s. 242–258.

58 PHELPS (1963), s. 248.

59 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. 26/886, s. 540.

60 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 163–166.

61 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 64–65.

62 PHELPS (1963), s. 249.

63 Viz níže.

Velká válka dopadla na Germánský řád stejně tvrdě jako na všechny velké okultní organizace v Evropě. Členská základna byla zdecimována v zákopech, kontakty přerušeny.⁶⁴ Vedení zažívalo schisma. Germánský řád už nikdy nedokázal obnovit svou celostátní působnost a kooperaci.⁶⁵ Co ale dokázal, bylo obnovení činnosti některých místních lóží, které v prvních poválečných letech těžily z nespokojenosti lidí s poválečným chaosem a nástupem levice. Výsledkem byl rychlý nárůst členů i aktivit, ale také radikalizace metod. Onu neblahou slávu Germánskému řádu zajistila série teroristických útoků napříč Německem, z nichž se do povědomí veřejnosti zapsaly zejména úspěšný atentát na bývalého říšského ministra financí Matthiase Erzbergera, neúspěšný atentát na republikánského spisovatele Maxmiliána Hardena a podíl na velkém nájezdu freikorps na pobaltské státy z roku 1919.⁶⁶

Nás však ze všech lóží Germánského řádu zajímá především ta mnichovská, do jejíhož čela se dostává Rudolf von Sebottendorf (*1875 – †1945). Sebottendorf byl německý okultista s osmanským a později tureckým občanstvím,⁶⁷ velký znalec islámské esoteriky, súfismu a blízkovýchodních směrů zednářství.⁶⁸ Sebottendorf se k řádu přidal více než úsměvně. V roce 1916 narazil na inzerát v novinách, který vyzýval vysoké, blondaté a modrooké muže a ženy ke vstupu do Germánského řádu.⁶⁹ Dodejme, že nedávno ještě přísně tajného. Sebottendorf odpověděl, čímž začala jeho korespondence s Pohlem, který ho po osobním setkání v Berlíně pověřil obnovením činnosti válkou paralyzovaného Mnichova.

Vůdcem mnichovské organizace je jmenován v prosinci 1917 a hned se pouští do práce. Shání nové členy, přemlouvá ty staré a už nečinné, pouští se do reformy činnosti organizace. Ta odteď působí zároveň jako tajná lóže a zároveň jako veřejná organizace, která pořádá přednášky, kulturní akce i politická shromáždění. Ty jsou často velmi ostře protilevicové a antisemitské, takže čelí útokům ze strany levicových dělníků a židovských spolků, kteří se je snaží rozehnat. Navíc to přitahuje nežádoucí pozornost k lóži. Proto Sebottendorf přichází s krycím jménem Společnost Thule, která se napříště tváří jako spolek milovníků historie a umění.⁷⁰

Násilné střety s dělníky ale Sebottendorfa přivádí k přesvědčení, že orientace na střední a vyšší třídy má své limity a že nezvítězí, pokud pro ariosofii nezíská dělnictvo. Thule proto zakládá Deutscher Arbeiterverein, dělnickou organizaci, která měla ariosofii a po-

64 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/2234, s. 12.

65 PHELPS (1963), s. 250–251.

66 Politickou vraždu Matthiase Erzbergera nařídil jeden z vůdců Germánského řádu Manfred von Killinger. Nařídil jí ovšem z pozice důstojníka Die Organisation Consul (O.C.), což byla rozsáhlá pravicová teroristická organizace, složená především z bývalých vojáků a námořníků. Atentát provedli členové O.C. Heinrich Schulz a Heinrich Tillessen, kteří byli během svého působení v O.C. získáni pro členství v Germánském řádu. Míra infiltrace O.C. členy Germánského řádu a vzájemný poměr obou organizací je obecně velkým otazníkem. Lze se setkat i s názory, že byly obě organizace totožné, aniž by to řada členů O.C. věděla. Pro představu doporučuji práci JASPER (1962), a to zejména přiložené výpovědi z vyšetřování atentátu.

67 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/2234, s. 18–19.

68 NAKONEČNÝ (2009), s. 185.

69 PHELPS (1963), s. 249–250.

70 PHELPS (1963), s. 251–252.

litické postoje Thule propagovat mezi dělnictvem.⁷¹ Propagaci Thule Sebottendorf chápal jako klíčovou záležitost. Proto koupil nepříliš úspěšný bulvární týdeník *Beobachter*, který vycházel od roku 1868, a transformoval ho do okultně-politických novin, jenž se staly ústředním orgánem Thule.⁷²

Sebottendorfovy reformy a propagační aktivity⁷³ vedly k prudkému nárůstu prestiže a členské základny Thule. Široce populárním se stal pozdrav, kterým se členové zdravili, tedy „Heil und Sieg!“⁷⁴. Když v dubnu 1919 vypukne v Bavorsku revoluce a je vyhlášena Bavorská republika rad, je už Thule natolik silná, že zformuje a vyzbrojí několik rot freikorps, tzv. Kampfbund Thule.⁷⁴ Ty se následně připojují k patnáctitisícové armádě freikorps a reichswehru,⁷⁵ která útočí na mladou republiku. Členové Thule zároveň provádějí proti republice výzvědnou a sabotážní činnost, vydává se přitom za železniční dělníky, podomní prodejce apod.⁷⁶ Díky svým kontaktům na železničáře disponovali potřebnými dokumenty. Rudá republiková armáda má na konci dubna už jen okolo dvou tisíc bojovníků a nemůže se takové přesile účinně bránit. 2. května přestává Bavorská republika rad existovat. Ale ještě než se její obrana zhroutlí, vtrhnou rudoarmějci do sekretariátu a prostor Thule, zabavují její archiv a její přítomné představitele zatknou a internují jako rukojmí v jednom mnichovském sklepě. Následně je všech cca 10 rukojmí, včetně žen, zastřeleno.⁷⁷

Zajímavostí je, že revoluci a vznik Bavorské republiky rad vyvolala vražda levicového ministerského předsedy Kurta Eisnera, kterou spáchal ariosofof a bývalý člen společnosti Thule Anton Graf von Arco auf Valley (*1897 – †1945). Z Thule byl vyloučen, když vyšel najevo jeho židovský původ, a svým činem chtěl dokázat, že si zaslouží být považovaný za dobrého Němce s nárokem na členství.⁷⁸ Valley byl za vraždu nejdříve odsouzen k trestu smrti, který mu byl následně zmírněn na doživotí a pak na pět let vězení. Trest si odpýkával v pohodlné cele pro prominenty ve vězení v Landsbergu, ale byl z ní po půlce trestu vystěhován, aby uvolnil místo vězni ještě prominentnějším, kterým byl Adolf Hitler.⁷⁹

Masakr členů Thule podkopal Sebottendorfovu pozici. Řada členů mu ho kladla za vinu; padala obvinění z hazardérství, z přílišných ambicí, ale především, že to jeho vinou padl do rukou nepřátel seznam členů Thule, podle kterého zatýkali. Sebottendorf nakonec Thule zahořkle opouští,⁸⁰ stejně jako samotné Německo. Bez jeho vedení a organizačního nasazení ale činnost Thule pomalu ztrácí na intenzitě, až se zcela paralyzovaná sama rozpouští v roce 1925. Ne tak její Deutscher Arbeiterverein. Už na začátku

71 WEBB 1976, s. 298–299.

72 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/2234, s. 12.

73 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/2234, s. 4.

74 PHELPS (1963), s. 252.

75 Zajímavý dobový leták „*The Takeover of Munich by Reichswehr and Freikorps Units*“ (začátek května 1919) je dostupný z <https://www.bavariikon.de/object/bav:BSB-CMS-000000000003670?>, citováno 9. 1. 2024.

76 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/2234, s. 14–16.

77 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 191.

78 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 190.

79 NEWTON (2004), s. 132.

80 PHELPS (1963), s. 259.

roku 1919 jeho členové zakládají Deutsche Arbeiterpartei (DAP), se kterou ještě nějaký čas působí paralelně, než ho DAP pohltí.⁸¹ V prosinci téhož roku do DAP vstupuje Adolf Hitler (*1889 – †1945), pod jehož vlivem se strana mění na Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP).⁸² V roce 1922 do NSDAP přecházejí členové právě zakázané Deutsch-Sozialistische Partei (DSP), která byla další stranou silně ovlivněnou Thule, skrze členy Thule v jejím vedení. Asi nejslavnějším členem DSP byl novinář Julius Streicher, následně odsouzený v Norimberku, ovšem pro nás je teď zajímavější předseda DSP Georg Grassinger, který pro Thule vydával její noviny *Beobachter*. NSDAP se ale už v roce 1920 podaří získat většinový podíl akcií *Beobachteru* a ten se pod doplněným názvem *Völkischer Beobachter* stává ústředním orgánem nacistického hnutí.⁸³ Hitler Grassingera nenáviděl, údajně pro to, že když ještě před svou politickou kariérou žádal o místo redaktora *Beobachteru*, byl rázně odmítnut.⁸⁴ Jisté je, že když v roce 1921 padne návrh na sloučení NSDAP s ještě stále legální DSP, využije to Hitler jako záminku, vyvolá vnitrostranický konflikt a nakonec donutí rezignovat Antona Drexlera, dosavadního předsedu NSDAP a člena Thule, který sloučení s DSP podporuje. Hitler se stává předsedou strany a ke sloučení o rok později stejně dojde, byť nepřímo.

Svého typu epitaf pak přichází v roce 1933, kdy se po nacistickém příchodu k moci Sebottendorf vrací do Německa a hlásí se o svoje zásluhy na vzniku režimu. Na chvíli obnoví Thule⁸⁵ a dokonce se mu podaří vydat knihu *Než přišel Hitler* (1933), ve které vylicí, že to jemu a jeho Thule Německo vděčí za vznik nacismu.⁸⁶ Kniha jakýmsi zázrakem projde cenzurou a dostane se na pulty knihkupectví, což Hitlera a vedení strany rozzuří. Náklad knihy je zabaven⁸⁷ a Sebottendorf vyhoštěn z Říše. Dožívá v Istanbulu, kde funguje jako agent Abwehru.⁸⁸ Jeho hlášení jsou sice jeho nadřízenými vyhodnocována jako bezcenná, ale přeci jen zásluhy na vzniku nacismu měl a pokud nedělal potíže, byla pro něj placená práce agenta odměnou a důchodem. V roce 1945 neunesl porážku Třetí říše a svůj život ukončil skokem do Bosporu.⁸⁹

Nacionální socialismus a okultismus

NSDAP tedy vzešla z ariosofického hnutí a ve svých počátcích čerpala z jeho struktur, které do ní přirozeně přecházely.⁹⁰ Z ariosofie převzala řadu myšlenek, starogermánský-

81 TRETTEL (2004), s. 214.

82 WEBB (1976), s. 298–299, 303.

83 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 188.

84 PHELPS (1963), s. 256.

85 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/2234, s. 20–28, 32.

86 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/2235.

87 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP, sign. NS 26/2234, s. 38–39.

88 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 187–188, 196.

89 NAKONEČNÝ (2009a), s. 185.

90 KURLANDER (2017), s. 56.

mi spekulacemi počínaje a apokalyptickým mesianismem konče. Čerpala z její symboliky a ikonografie. Zároveň vznikla a působila v myšlenkovém světě německého nacionalismu, který byl po několik desetiletí ovlivňován okultními představami ariosofie, teosofie, antroposofie a řadou dalších okultních směrů a proudů. Německá okultní scéna byla tradičně pestřejší, než ta v mocnářství.⁹¹

Jak už ale bylo konstatováno v úvodu, žádný velký sentiment vůči vlastním ariosofickým kořenům uvnitř strany nevládl a strana sama vystupovala vůči okultistům značně ambivalentně. Má to své logické důvody. Zdůrazňovat nebo oslavovat ariosofické kořeny NSDAP by znamenalo zároveň snižovat Hitlerovy zásluhy o vznik a rozkvět strany. Hitler sám se o ariosofech v *Mein Kampf* opakovaně vyjadřuje posměšně, a to jako o potulných völkische učencích,⁹² kteří máchají plechovými meči a na vousaté hlavě mají připevněnou medvědí kůži s rohy. Prohlašuje o nich, že jsou směšní, neschopní a zbabělí, čímž škodí národnímu hnutí a budou škodit i nacistické straně, pokud je ve svých řadách bude trpět. V části věnované SA se pak vymezuje proti organizování činnosti po způsobu lóží a tajných společností.⁹³

Taktně přitom přechází, že během vídeňského období čerpal své rasové teorie a nacionalistické vize z ariosofických publikací a tisku,⁹⁴ včetně *Ostary*. Známa je historka, jak vyrazil za Lanzem, aby od něj koupil starší čísla *Ostary*. A Lanz, když viděl, v jak nuzném je Hitler stavu, mu je věnoval zdarma a ještě přidal peníze na tramvaj. Samozřejmě, část s penězi na tramvaj může být Lanzovou stylizací, ovšem jádro historky se podařilo doložit německému psychologovi a historikovi Wilfriedu Daimovi. Daim se s Lanzem setkal v květnu 1951 a Lanz si při jejich rozhovoru vzpomněl, jak mu tehdy Hitler vyprávěl, kde zrovna bydlí a kam si proto chodí *Ostary* kupovat. Tyto dvě informace, tedy trafika a Hitlerovo bydliště, se ukázaly jako pravdivé, přitom od nikoho jiného než od Hitlera je Lanz znát nemohl.⁹⁵

Navzdory tomu, co Hitler v *Mein Kampf* píše, ale proti okultismu mezi nacisty nijak razantně nevystupoval. Nacisty nařízené rozpuštění „lóží a lóžím podobných organizací“ z roku 1935 mělo dopad především na oficiální spolkovou činnost.⁹⁶ A Hitler dokonce dovolil, aby se ve straně v otázce přístupu k okultismu zformovaly dvě soupeřící frakce. Do čela protiokultní frakce, která přesně v duchu *Mein Kampf* okultismus odsuzovala jako pověrečný, zpátečnický a ideologicky škodlivý, se postavili Joseph Goebbels (*1897 – †1945) s Martinem Bormannem (*1900 – †1945). V čele okultní frakce, která okultismus podporovala a snažila se jej integrovat do praxe strany, stanuli Rudolf Hess (*1894 – †1987) a Heinrich Himmler (*1900 – †1945). A Hitler vůči oběma frakcím vystupoval z pozice arbitra. Udržovat podřízené ve vzájemných konfliktech a zároveň je

91 Okultismus měl například významný vliv mezi německými romantiky, jak ukazuje např. LACHMAN (2006), s. 54–67.

92 V českém překladu „německo-lidovými potulnými hnidopichy“, viz HITLER (2000), s. 262.

93 HITLER (2000), s. 262–266, 395–398.

94 WEBB (1976), s. 301–304.

95 GOODRICK-CLARKE (1998), str. 246–247.

96 LANSING (2010), s. 47.

nechávat soupeřit o svou přízeň, byla oblíbená Hitlerova taktika, jak si zajišťovat loajalitu a tak i pozici nezpochybnitelného vůdce.⁹⁷

Nyní se na obě frakce podíváme podrobněji. Okultní frakce zastupovala především dva konkrétní směry německého okultismu, a to ariosofii a antroposofii. Rudolf Hess začínal jako ariosof ve společnosti Thule, ale po jejím zániku čím dál více inklinoval k antroposofii Rudolfa Steinera. Steiner byl jedním z předních představitelů Teosofické společnosti v Německu, ovšem během nástupnických bojů po smrti Blavatské provádí v německých teosofických lóžích převrat, odtrhává je od společnosti a v roce 1912 zakládá na jejich půdorysu společnost vlastní. Ta dostává jméno Antroposofická společnost, podle stejnojmenného Steinerova okultního učení, které vzniká reformulací teosofie podle zásad antropocentrismu a esoterického křesťanství.⁹⁸ Antroposofie tedy stejně jako ariosofie vzniká z teosofie a stejně jako ona si ve svém jádru uchovává esoterický rasismus. Na druhou stranu, antroposofie zastává pozici kosmopolitismu a universalismu,⁹⁹ což dráždí velkou část nacistického hnutí. Hess má tedy spoustu práce s tím, aby zabránil pronásledování antroposofů.

Ale nezůstávalo jen u obrany. Aktivně propagoval antroposoficky pojatou medicínu a zemědělství, a to pod záminkou, že se jedná jen o další formu nacisty tolik propagovaného návratu k přírodě a lidovosti.¹⁰⁰ Tady je pro vysvětlení potřeba zmínit, že Steiner rozpracoval antroposofii do nauk o medicíně, vzdělávání, školství, politice a řadě dalších oblastí lidského života.¹⁰¹ A právě popularita těchto nauk na alternativní scéně nakonec zajistila antroposofii pozici světově nejúspěšnějšího okultního hnutí. I v České republice řada lidí slyšela o biodynamickém zemědělství a působí tu waldorfské školy. Navíc si naše republika připsala svého typu prvenství, když se zde v roce 2013 antroposofové pokoušeli o prezidentský post. Šlo o kandidaturu Tařany Fischerové (*1947 – †2019), známé herečky, moderátorky a političky, která se k antroposofii veřejně hlásila. Zázemí jí přitom dělalo antroposofické politické uskupení Klíčové hnutí.¹⁰²

Naopak Heinrich Himmler inklinoval k ariosofii a nechával se unášet romantickými představami o starogermánském zlatém věku. Disponoval přitom možnostmi státního aparátu a téměř neomezenými finančními zdroji, takže ariosofické bádání o starých Germánech povýšil na zcela novou úroveň. Výsledkem byla výzkumná organizace Forschungsgemeinschaft Deutsches Ahnenerbe, zkráceně Ahnenerbe, tedy výzkumná organizace SS, mající zkoumat starogermánskou minulost a doložit ariosofické představy o historické, kulturní a rasové nadřazenosti Germánů.¹⁰³ Mezi nejznámější počiny Ahnenerbe patří expedice SS do Tibetu z přelomu let 1938 a 1939, která měla ověřit etnologicko-historické teorie o původu Árijů, případně o jejich široké asijské expanzi, a to

97 STAUDENMAIER (2010), s. 216–217.

98 NAKONEČNÝ (1997), s. 26.

99 STAUDENMAIER (2010), s. 56–112.

100 STAUDENMAIER (2010), s. 186, 195, 201–207 aj.

101 WEBB (1976), s. 68.

102 SALAMON (2018).

103 Dodejme, že se původně jednalo o samostatnou organizaci, která byla do SS včleněna až následně. LONGERICH (2011), s. 265–279 aj.

na základě rasových a kulturních vlivů v oblasti.¹⁰⁴ A pak expedice pod vedením Otto Rahna (*1904 – †1939), který se stal předobrazem Indiana Jonese.

Rahn byl fascinovaný legendou o Svatém grálu a věřil, že jeho poslední držitelé byli francouzští kataři, kteří jej měli uchovávat na svém hradě Montségur. Hrad byl v květnu 1243 obležen vojsky protikatarské křížové výpravy a na jaře 1244 posádka kapitulovala. 225 katarů, kteří se odmítli vzdát své víry, bylo pod hradem následně upáleno. Rahn věřil, že se těsně před pádem hradu katarům podařilo Svatý grál z hradu evakuovat a ukrýt neznámo kde. Svě závěry potom shrnul v knize *Křížová výprava za Svatým grálem* (1933).¹⁰⁵ Ta se zalíbila Himmlerovi, který v roce 1935 přesvědčil Rahna, aby pro něj po svatém grálu pátral. Rahn nebyl nacista, navíc byl homosexuál a poloviční Žid, ale Himmlerovi se neodmítalo a spojenectví s ním znamenalo finance a personál, o čemž si mohl dříve nechat jenom zdát. Rahn vstupuje do SS a vede expedice Ahnenerbe do Francie, Itálie a na Island. Grál ale nenachází. Himmlerovi s ním dochází trpělivost a tak Rahna po jakémsi opileckém prohrěšku posílá za trest sloužit do koncentračního tábora Dachau.¹⁰⁶ Šlo o bojový výcvik kombinovaný se strážní službou.

Podle výstupního hodnocení byly Rahnovy výkony podprůměrné a požadavky na něj kladené zvládal jen s vypětím všech sil, ale plnil je s maximálním nadšením a jeho chování ve službě i mimo ni bylo vždy příkladné.¹⁰⁷ Po návratu z Dachau trpí Rahn depresi a nočními můrami, navíc ho psychicky ničí stále narůstající tlak na úspěch. V roce 1939 jeho osobní krize vrcholí, když je požádán, aby jako člen SS doložil svůj rasový původ a zdržovací taktika přestává brzy fungovat.¹⁰⁸ Nakonec z SS vystoupí,¹⁰⁹ což je věc nevídaná, a svůj konec najde v Tyrolských Alpách někdy mezi 13. a 14. březnem. Je nalezen, jak zmrzlý poklidně leží na jednom zasněženém svahu s krásným výhledem na hory.¹¹⁰ Okolo jeho smrti panovala a panuje řada nejasností.¹¹¹ Oficiálně šlo o tragickou nehodu,¹¹² dnes se většinou uvádí teorie sebevraždy, ovšem někteří autoři se přiklání k vraždě ve snaze předejít skandálu v SS a Ahnenerbe.

104 SCHULZ (2007).

105 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Sammlung Berlin Document Center (BDC): Personenbezogene Unterlagen der SS u SA, sign. R 9361-III_549052, s. 20. Během svého výzkumu ve Spolkovém archivu jsem narazil na Rahnovy dopisy, které jsou adresovány Heinrichu Himmlerovi, Ludolfovi von Alvensleben a dalším funkcionářům SS, ve kterých je Rahn ujišťuje, že si našel snoubenku, která se jmenuje Asta Baeschlin a žije ve Švýcarsku. V posledním tematickém dopise, který Rahn napsal necelé čtyři měsíce před svou smrtí, informuje Alvenslebena, že snoubenka přijede na Vánoce do Říše, takže ji všem představí. Zároveň ale vysvětluje, že zejména z finančních důvodů nemůže dojít k okamžité svatbě, ke které byl zjevně svými nadřízenými tlačen. Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Sammlung Berlin Document Center (BDC): Personenbezogene Unterlagen der SS u SA, sign. R 9361-III_549052, s. 8, 92 aj.

106 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Sammlung Berlin Document Center (BDC): Personenbezogene Unterlagen der SS u SA, sign. R 9361-III_549052, s. 24.

107 Tamtéž, s. 26.

108 Tamtéž, s. 128.

109 Tamtéž, s. 38, 40, 136.

110 LONGERICH (2011), s. 239.

111 Dobový pohled např.: MOYNIHAN–FLOWERS (2007), s. 182–183.

112 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Sammlung Berlin Document Center (BDC): Personenbezogene Unterlagen der SS u SA, sign. R 9361-III_549052, s. 154.

Zde je nutné zmínit, že velkou část, ne-li většinu Ahnenerbe a přidružených organizací tvořili vědci a profesionálové,¹¹³ kteří se snažili dodržovat postupy vědecké práce a z plnění často obskurních úkolů, které dostávali, nebyli nijak zvlášť nadšeni.¹¹⁴ Na druhou stranu bylo pátrání po Wotanových svatyních nebo sestavování Hexenkartothek mnohem příjemnější, než služba v koncentračních táborech nebo později východní fronta.

SS a její Ahnenerbe byla realizátorkou výzkumů i adresátem jejich výsledků. Podle Himmlera měl být nový nacionálně socialistický člověk člověkem čistým rasově, ale i myšlenkově. Rasová čistota mohla být zajištěna eugenicky a prokazovala se většinou při vstupu do SS. Myšlenková čistota ale byla otázkou výchovy. Dosahovat se jí mělo odstraněním škodlivých vlivů a návratem ke starogermánskému způsobu života, jeho hodnotám a prostosti. A tento návrat se měl odrážet ve vnitřním fungování SS, její symbolice a ritualitě. Výsledkem byl étos středověkého rytířského mnišského řádu, prolínající se s étosem starověké válečnické kasty. Dokonce se počítalo s tím, že rituály SS budou zárodkem nového politického náboženství, které bude vycházet ze starogermánských vzorů a časem nahradí z nacistického hlediska změkčilé křesťanství.¹¹⁵

Otázka výstavby SS jako pseudorytířského germánského řádu nás pak přivádí k osobě již zmiňovaného ariosofova a okultisty Karla Maria Wiliguta (1866 – 1946).¹¹⁶ Ariosofie nebyla jen zájmem o germánskou prehistorii, i když to tak někdy vypadá, ale také o vše okultní, tajemné a nadpřirozené. Proto šel i Himmlerův zájem mnohem dál. Jak rostla jeho moc, rostl okolo něho i jakýsi královský dvůr, plný čarodějů, okultistů, astrologů, šílených vynálezců a údajných majitelů nadpřirozených schopností. Namátkou zmiňme Günthera Kirnhoffa, Gregora Schwartze-Bostunitche, Strömera von Reichenbacha, Wilhelma Wulffa nebo Edmunda Kisseho. A jejich neformální hlavou se díky svému přirozenému charismatu ale také díky své agresivitě a pomstychtivosti stává Wiligut. Čímž zavřuje svou okultní kariéru, kterou stejně jako kdysi Guido von List začínal na moravsko-rakouském pomezí. Zde se seznamuje s ariosofií a do zdejšího prostředí situuje svou historizující básnickou sbírku *Seyfrieds Runen* (1903).¹¹⁷

Při tvoření svého vlastního směru ariosofie, který nazval irminismem, vyšel z Lanzova ariokřesťanství, tedy křesťansky reformulovaného Listova učení, ale zpětně jej zpoňoval. Tvrdil, že křesťanství není ničím jiným, než špatně okopírovanou verzí starogermánského pranáboženství,¹¹⁸ jehož podstatou bylo uctívání germánského boha spasitele Irmina-Krista. Aby se vyhnul konfliktu s Listovým učáním, tvrdil, že je irminismus mnohem starší než wotanismus a armanismus.¹¹⁹ Situoval ho do období 12 500 př. n. l. Sám se pak prohlásil za posledního žijícího potomka z irministických kněžských rodů, které

113 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 226.

114 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 235.

115 LONGERICH (2011), s. 265–274, 283–286 aj.

116 Velice zajímavou studií o Wiligutovi, zahrnující navíc i množství původních textů, je MOYNIHAN-FLOWERS (2007).

117 MOYNIHAN-FLOWERS (2007), s. 45.

118 Např. k povaze a trojjednosti irministického boha viz Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Persönlicher Stab Reichsführer-SS, sign. 19/3671, s. 12.

119 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Persönlicher Stab Reichsführer-SS, sign. 19/3671, s. 38.

Irminovi-Kristovi sloužily a po příchodu židokřesťanství v tajnosti uchovaly jeho učení,¹²⁰ aby ho v pravý čas mohly Germánům znovu vyjevit.¹²¹ Co Wiligut velice špatně snášel, byla jakákoliv kritika irminismu a své práce.¹²² Reagoval na ni hystericky až agresivně a považoval ji za projev křesťansko-židovsko-zednářského spiknutí. Za účastníci spiknutí nakonec označil i svoji manželku. S tou měl dvě dcery a syna, ovšem jejich syn zemřel ještě jako dítě a žádný další nepřicházel, což Wiligut prohlásil za její záměrnou sabotáž irminismu. Bez mužského potomka totiž neměl komu předat své irministické kněžství. V roce 1924 je pro své paranoidní a násilnické stavy nuceně hospitalizován v psychiatrické léčebně, kde stráví další tři roky. Léčen je jako schizofrenik a megaloman.¹²³

Po propuštění z léčebny odchází do Německa, kde v roce 1934 zakládá irministický časopis *Hagal*, okolo kterého formuje své stoupence. Zároveň se přes svého přítele Richarda Anderse¹²⁴ seznamuje s Himmlerem, na kterého udělá dojem Wiligutovo rozpracování fiktivní irministické historie Germánů do nejmenších témat a detailů. V tom se Wiligut vyrovnal Listovi. Himmler zve Wiliguta do SS a jmenuje jej vedoucím oddělení pro prehistorii u Hlavního úřadu SS pro rasu a osídlování.¹²⁵ Wiligutovým úkolem je interpretace starogermánské historie a jejich stop v umění, kultuře a architektuře, z kteréžto pozice často úkoluje Ahnenerbe. Tu se snaží využívat k potvrzování svých irministických fantasií.

Wiligutův vliv na Himmlera nadále narůstá a tak je v roce 1935 převelen do Úřadu pobočnicka osobního štábu Reichsführera SS, čemuž odpovídá jeho hodnostní postup, vrcholící hodností Brigadeführera SS. Svůj vliv přitom uplatňuje zcela cílevědomě. Tam kde Himmler přichází s abstraktními představami a plány, tam Wiligut pohotově nabízí konkrétní návrhy, vycházející z jeho irminismu. Takto se mu podaří prosadit například zavedení svatebního obřadu SS, oslav obou slunovratů nebo oslav žní, co do průběhu založených na jím formulovaných rituálech.¹²⁶ Na jeho návrh vzniká slavný umrlčí prsten SS i tradice návratu těchto prstenů na hrad Wewelsburg po smrti jejich nositele. Je to on, kdo inspiroval Himmlera, aby se zřícenina Wewelsburgu přestavěla v řádový hrad SS. A aby se okolo něj vystavělo světové centrum SS. To mělo být gigantickým městem navrženým podle okultních zásad a představovat jakýsi nový germánský Vatikán.

Na rozdíl od přestavby hradu ale k výstavbě města nikdy nedošlo.¹²⁷ Formující vliv Wiliguta na SS by se zřejmě dále prohluboval, nebýt jeho rychle se zhoršujícího fyzického

120 Tamtéž, s. 34.

121 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 228–231.

122 Jedním z mála lidí, kterých si Wiligut vážil natolik, aby s nimi konzultoval své teorie a plány, a od nichž byl ochotný slyšet i kritiku, byl Otto Rahn. Viz např. dopis z 27. září 1935, kde prosí Rahna o konzultaci své dosud tajné práce, než s ní vystoupí veřejně, a zavazuje ho mlčenlivostí s výjimkou Reichsführera SS. – Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Persönlicher Stab Reichsführer-SS, sign. 19/3671, s. 62.

123 TREITEL (2004), s. 215.

124 MOYNIHAN-FLOWERS (2007), s. 48.

125 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 233.

126 Zajímavou ukázkou Wiligutem navrženého obřadu je např. „obřad udělování jména“, který se zachoval v dokumentech SS z roku 1937, viz MOYNIHAN-FLOWERS (2007), s. 158–160.

127 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 236–238.

zdraví. Navíc se na veřejnost začaly dostávat informace o jeho internaci v psychiatrické léčebně, kterým už neměl sílu vzdorovat. Proto v roce 1939 z SS odchází do důchodu.¹²⁸ Jeho odchod pak symbolicky ukončuje éru velkých okultních aktivit SS. Přichází válka a většina finančních zdrojů a personálních kapacit SS je přeměrována. Královský dvůr se redukuje na několik málo oblíbenců. Činnost Ahnenerbe je přeorientována na aktivity podporující válečné úsilí.¹²⁹ Okultní a další „romantické výzkumy“ jsou proto omezeny na minimum nebo odloženy na poválečné období.¹³⁰ Dokončí se pouze práce na Hexenkartothek, tedy na výzkumu a katalogizaci čarodějnických procesů v perimetru Německo, Rakousko, Polsko, Slezsko, Čechy a Morava.¹³¹ Projekt Hexenkartothek má ale na Ahnenerbe nezávislé financování a organizační zastřešení.¹³²

Goebbels a Bormann výstřelky okultistů v SS nelibě nesli a stejně tak činnost antroposofů pod ochranou Hesse. Jejich možnosti se ale omezovaly na šíření protiokultní propagandy a občasnou úřední šikanu. To se změnilo 10. května 1941, kdy Rudolf Hess podniká svůj let do Anglie, nad kterým se dodnes vznáší řada otazníků. Goebbels s Bormannem okamžitě využili situace a před Hitlerem obvinili antroposofy, že to oni zmanipulovali Hesse k jeho nepochopitelnému letu. Požadovali nekompromisní zásah proti okultistům ve straně a na celém území Říše, s čímž Hitler nakonec souhlasil,¹³³ ale s podmínkou, že ze zásahu bude vyňata Himmlerova SS a osoby pod její ochranou. S tím zase museli souhlasit Goebbels s Bormannem.¹³⁴

128 TREITEL (215), s. 215.

129 LONGERICH (2011), s. 268.

130 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 236.

131 Tady zmíním své překvapivé zjištění z výzkumné cesty do *Archiwum Państwowe w Poznaniu*, kde je Hexenkartothek uchovávána. Část Hexenkartothek, která zpracovává čarodějnické procesy v Čechách a na Moravě, vznikala za okupace v Praze (Státní archiv, Archiv MV, Univerzitní archiv, Archiv hlavního města Prahy), dále v Brně (Zemský archiv) a v Olomouci (nezjištěno). Nemalá část realizačních dokumentů je přitom psána v češtině, včetně evidenčních karet jednotlivých procesů. Realizační tým pracující na našem území musel tedy být německo-český. To logicky navozuje řadu zajímavých otázek pro další výzkum. Srov. *Archiwum Państwowe w Poznaniu, Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy Sztafet Ochronnych Wydział Archiwalny – komórka do spraw badań procesów o czary*, sign. 53/975/0/2.4/408; sign. 53/975/0/2.4/2077; sign. 53/975/0/2.4/2164; sign. 53/975/0/3/3726.

132 Projekt Hexenkartothek byl zahájen v roce 1935 a jeho institucionální zastřešení se několikrát měnilo. Ve vrcholné fázi realizace (1941–1944) spadal pod Hlavní říšský bezpečnostní úřad – VII. oddělení pro ideologický výzkum a hodnocení. Hexenkartothek je dnes největším katalogem a sbírkou dokumentů na téma čarodějnických procesů na světě. Velkou otázkou zůstávají motivy vzniku Hexenkartothek a protěžování její realizace i na samém konci války. Za nejpravděpodobnější motiv lze označit snahu o propagandistické využití tématu. Nacistická propaganda prezentovala pronásledování čarodějnic jako pronásledování pozůstatků starogermánské víry a moudrosti. LONGERICH (2011), s. 224–225. Protěžování výzkumu by pak vysvětloval Himmlerův osobní-rodinný zájem. Zde je ale problém. Hojně přebíraná informace, že za vznikem Hexenkartothek stála snaha ověřit rodinou legendu, podle které byla jedna ze členek Himmlerovy rodiny upálena jako čarodějnice, vychází pouze z nepřímých důkazů. Konkrétně z historek, které aktivně šířil Himmlerův bratranec Wilhelm August Patin, Ostufaf SS, jenž se na realizaci Hexenkartothek osobně podílel. A pak z faktu, že se během realizace výzkumu skutečně doložilo, že členka Himmlerovy rodiny Margareth Himler byla upálena pro čarodějnictví 4. dubna 1629. U samotného Himmlera však pro tuto motivaci žádné přímé důkazy nenacházíme. KOOP (2013), s. 11–12.

133 STAUDENMAIER (2010), s. 384–386, 389–390 aj.

134 TREITEL (2004), s. 216–217.

„Akce proti tajným učením a takzvaným tajným vědám“

Perzekuce okultistů po Hessově odletu probíhá nejdříve nerovnoměrně, především na základě lokálních iniciativ Gestapa, policie nebo strany. Nebo jednoduše na základě udání za pobuřující výroky či jednání. V berlínském Spolkovém archivu jsem například narazil na zápis o zatčení jistého okultisty Gerharda Ristaua ze 14. května 1941, ve kterém se dočteme: „Poté, co se Hessův případ stal veřejně známým, veřejně prohlašoval, že to věděl předem a že ví mnohem víc. Že ne Führer, ale jiná osobnost dovede tuto válku ke šťastnému konci. Že Molotov byl zastřelen. A že se toho tento měsíc stane mnohem víc. Světová exploze prý otřese světem a pak přijde čas, kdy chiromanti a astrologové již nebudou pronásledováni. Nakonec tvrdil, že vůdce také věří v astrologii.“¹³⁵

Vše se mění 4. června 1941, kdy Reinhard Heydrich vydává příkaz k celoříšskému zásahu proti okultistům, který má proběhnout 9. června a který se do historie zapíše pod názvem „Akce Hess“.¹³⁶ Heydrichův příkaz je dnes uložený v berlínském Spolkovém archivu,¹³⁷ a protože se v českém prostředí jedná o prakticky neznámý pramen, stručně ho zde představím. A začnu jeho všerhající preambulí, která zní:

„V současném osudovém boji německého lidu je potřeba udržovat nejen fyzické, ale také duševní síly jednotlivce i celého lidu zdravé a odolné. Německý lid již nemůže být vystaven okultním naukám, které předstírají, že to, co lidé dělají a nedělají, závisí na tajemných magických silách. Je tedy nutné proti těmto naukám a vědám zasáhnout s nejostřejšími okamžitými opatřeními. Finální právní úprava se již připravuje.“¹³⁸

Akce Hess tedy předchází vzniku právního rámce pro pronásledování, což ale zjevně nevádí. Dále příkaz obsahuje orientační seznam významných okultních směrů a organizací, který je následován konstatováním, že akce má být směřována proti všem okultním organizacím, klubům, svazům, kruhům. A stejně tak má být směřována proti všem jejich vůdcům i běžným členům, pokud mají okultismus za hlavní zaměstnání, případně, pokud v něm mají významné postavení nebo na něj významný vliv.¹³⁹ Na všechny má být přitom udeřeno současně a razantně.

Má být zabaven veškerý existující materiál, čímž jsou myšleny zejména adresáře, kartotéky, korespondence, ale také psací stroje, přístroje a v neposlední řadě okultní předměty. Dále mají být provedeny osobní prohlídky u všech významných členů okultních organizací a také u osob, vůči kterým panuje podezření, že u sebe uchovávají výše zmíněné materiály okultních organizací. Nakladatelství a tiskárny, které se zabývají především produkcí okultní literatury, mají být zakázány a jejich fondy a skladové zásoby zabaveny. U těch, pro které je okultní literatura pouhým přivýdělkem, mají být zabaveny skladové zásoby a má jim být zakázáno pokračovat v produkci tohoto typu literatury.¹⁴⁰

135 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Reichssicherheitshauptamt, sign. R 58/5563, s. 31.

136 STAUDENMAIER (2010), s. 390.

137 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Reichssicherheitshauptamt, sign. R 58/1029.

138 Tamtéž, s. 58–59.

139 Tamtéž, s. 60.

140 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Reichssicherheitshauptamt, sign. R 58/1029, s. 60.

Co se osob týče, Heydrichův příkaz dále konstatuje „Osoby, které se těmito tajnými doktrínami a vědami zabývaly na plný úvazek a vedou tak parazitickou existenci na úkor národního společenství, budou v každém případě zatčeny.“¹⁴¹ Což je později ještě upřesněno: „Osoby, které se těmito tajným vědám věnovaly na plný úvazek nebo které již mají příslušný záznam v trestním rejstříku a byly nadále aktivní, budou zásadně zatčeny. Následné přesunutí do koncentračního tábora se jeví jako nezbytné, musí být provedeno v zájmu objasnění skutkové podstaty případu.“¹⁴² Zatčení, vyslechnutí a odeslání do vyšetřovací vazby v koncentračních táborech mají být také osoby, které byly v činnosti okultních organizací obzvláště aktivní a také lidé, u kterých jsou zatčení a internace nutné z důvodu utajení a realizace akce.¹⁴³

Lidem, kteří se tajným vědám věnují jen na částečný úvazek, má být jejich okultní činnost pod hrozbou přísných trestů okamžitě zakázána. Tento zákaz mají stvrdit podpisem. I oni mají být posláni do koncentračních táborů, v méně závažných případech pak mají být přiděleni na práci, která je užitečná pro německou národní komunitu.¹⁴⁴ U každého zatčeného okultisty má proběhnout výslech, domovní prohlídka a zabavení tematických materiálů. O vedení výslechů se příkaz zmiňuje jen stručně s odkazem, že podrobnosti o jejich vedení budou co nejdříve doručeny v samostatném dokumentu, stejně jako podrobné seznamy okultistů a jejich organizací, které se mají stát cílem akce.¹⁴⁵ Seznam určený pro Protektorát se ve Spolkovém archivu zatím najít nepodařilo a je otázkou, jestli se v něm nachází. Existuje však naděje, že se jeho kopie zachovala na našem území mezi dokumenty z archivu Konstantina von Neuratha.

Zajímavé je, že Heydrichův příkaz požaduje, aby byly z perzekuce vyňati vyšší straničtí funkcionáři, vyšší státní úředníci a individuální přístup má být uplatňován také na osoby sloužící v armádě. V případě potřeby mají být podklady postoupeny Heydrichovu úřadu, který vydá další pokyny.¹⁴⁶ Druhý zajímavý moment je strach z výskytu okultistů a okultistům nakloněných lidí v bezpečnostních složkách. V textu nařízení se opakovaně objevují narážky, že existuje vysoká pravděpodobnost vyžazení akce, pokud již vyžazena nebyla. Proto mají být materiály okultních organizací považovány za předem evakuované a má se po nich pátrat u členů těchto organizací. A proto mají být místní a okresní policejní složky vyloučeny ze znalosti celého rozsahu a smyslu akce, respektive mohou znát nanejvýš úryvky z Heydrichova příkazu a jeho příloh. Plně informovaní mají být pouze vyšší důstojníci SS a policejní ředitelé, dále velitelé v Praze, Štrasburku a Metách a také inspektoři Gestapa a Sicherheitsdienstu. Je zdůrazněno, že se toto informační embargo týká zejména případů konkrétních okultistů.¹⁴⁷

141 Tamtéž, s. 61.

142 Tamtéž, s. 63.

143 Tamtéž, s. 64.

144 Tamtéž, s. 61.

145 Tamtéž, s. 63, 59, 62 aj.

146 Tamtéž, s. 65.

147 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Reichssicherheitshauptamt, sign. R 58/1029, s. 60, 66 aj.

Strach z infiltrace¹⁴⁸ nacistických a bezpečnostních struktur členy tajných organizací byl ostatně jedním z motivů Akce Hess. A nelze ho jednoduše označit za paranoidní, pokud byla infiltrace poměrně běžnou taktikou politického boje, kterou, jak už víme, používali i předchůdci NSDAP v čele s Germánským řádem. Ale byl tu ještě jeden druh strachu, který motivoval k pronásledování okultistů a máme jej zachycený v pramenech. Šlo o strach pramenící z přesvědčení, že okultisté skutečně vládnu magickými silami, kterými mohou škodit; strach dobře známý z dob čarodějnických procesů. V poválečných výpovědích nacistů a nacistických kolaborantů, uložených v českém Archivu bezpečnostních složek, se tak například dočteme: „*Proti Keferovi a jeho druhům bylo vzneseno groteskní obvinění, sledované s plnou vážností Gestapem i našimi úředníky (Sicherheitsdienst): Dr. Kefer se v létě 1938 nabízel kanceláři prezidenta republiky, že za určitých podmínek vyrobí se svými adepty egregora, tj. bytost, působící jako živý a inteligentní svého tvůrce nadaný kondenzátor sil, schopný zasáhnout na dálku Hitlera i jiné nepřátele Československa. V prostředí stále vzrušeném a zmítaném občas nejfantastičtějšími pověrami, jako jím byly vysoké kruhy SD, stačilo ovšem i takové podezření k vyslání na urychlenou smrt do koncentračního tábora, jak se v případě Keferově také stalo.*“¹⁴⁹

Ale vraťme se k Heydrichovu nařízení. Co se data provedení akce týče, Heydrich konstatuje „*Proto nařizují: Akce má být provedena 9. června 1941 v celém prostoru Říše (včetně Ostmarku, Alasaska, Lotrinska, Lucemburska a Protektorátu) pokud možno mezi 7. a 9. hodinou ranní.*“¹⁵⁰ Nařízení je pak ještě doplněno o přílohu, která upřesňuje postup proti nakladatelstvím a knihkupectvím orientovaným na okultní tematiku.

V ní se například dočteme, že zabavené knihy mají být prozatím uchovávány ve skladech nakladatelství a knihkupectví, kde byly zajištěny. Pokud je část nákladu v komisním prodeji, mají být knihy staženy zpátky do těchto skladů. To samé se týká již vytištěných, ale tiskárnami ještě nedodaných knih. Odpovědní představitelé firem, u kterých byly knihy zabaveny, musí předložit prohlášení o používaných skladových prostorách a vést evidenci postupně vracených či dodávaných tiskovin, kterou budou následně hlásit policejním úřadům. I u těchto osob proběhnou domovní prohlídky na základě předpokladu o úniku informací a evakuování cenných materiálů.¹⁵¹

Zasahující orgány se mají soustředit na získání kompletní dokumentace k zabaveným knihám, včetně seznamů autorů, zákazníků a odvozené korespondence. Příloha dále uvádí podrobné instrukce, jak zabavené tiskoviny třídit, a tak jako v případě okultistů a jejich organizací dodává, že seznam konkrétních knih, časopisů a publikací, na které se má akce soustředit, bude obratem dodán na jednotlivé úřadovny SD a Gestapa.¹⁵²

148 Protože nemáme prostor pro větší rozbor problému, konstatuji alespoň takto, že infiltraci používám jak ve smyslu dosazování členů tajné společnosti do nepřátelské organizace, jak to dělal Sebbotendorf bavorským komunistům, tak ve smyslu aktivního získávání nových členů a konfidentů z řad nepřátelské organizace, jak jsme si to ukázali na příkladu Germánského řádu. Příklady např.: GOODRICK-CLARKE (1998), s. 161, 190 aj.

149 Archiv bezpečnostních složek, Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-693-1, s. 118–119.

150 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Reichssicherheitshauptamt, sign. R 58/1029, s. 61.

151 Tamtéž, s. 66–67.

152 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Reichssicherheitshauptamt, sign. R 58/1029, s. 67–70.

Konec okultismu v Říši

Heydrichem nařízená protiokultní akce 9. června 1941 proběhla podle zadání. A zahájila tak čtyři roky pronásledování, konfiskací a poprav. Míra tvrdosti samozřejmě kolísala podle rasového a někdy i sentimentálního klíče. Zadržení okultisté židovského původu se z vyšetřovacích vazeb na svobodu už nevraceli. S okultisty neárijského původu bylo zacházeno stejně tvrdě jako s německými antroposofy a dalšími kosmopolitně orientovanými německými okultisty. Naopak u ariosofů a pangermánsky orientovaných okultistů se perzekuce mnohdy omezila jen na připomenutí, že nemají působit veřejně.¹⁵³ Ale narazíme i na drakonické zásahy. Zmíňme například osud Bernharda Vollratha, jednoho z vůdců Teosofické společnosti v Německu a vůdce křídla, které usilovalo o sblížení teosofie s NSDAP. Vollrath byl agilním členem strany od roku 1931, přesto byl v rámci Akce Hess zatčen, mučen a vězněn. V roce 1942 byl propuštěn na svobodu, ale s natolik podlomeným zdravím, že vzápětí umírá.¹⁵⁴ SS se perzekuci vyhnula, ale doby, kdy si Himmler v SS vydržoval celou řadu okultistů, šílených vynálezců a samozvaných znalců starogermánské historie, na jejichž popud Ahnenerbe podnikala expedice a paranormální experimenty, byly už dávno pryč. SS měla dost svých starostí s válkou, většina financí byla přesměrována na válečné úsilí. Z významnějších projektů byla dokončena už pouze Hexenkartothek.

Svědectvím o pronásledování, ale také zajímavým zdrojem informací o dobovém okultismu, jsou pak analytické a sledovací spisy, vedené německými bezpečnostními složkami na jednotlivá okultní hnutí a organizace. Tyto spisy jsou taktéž k nalezení ve Spolkovém archivu a vyplývá z nich, že německé bezpečnostní složky rozkrývaly struktury okultistů a vedly jejich podrobné seznamy dávno předtím, než byl příkaz k červnové „Akci Hess“ vydán,¹⁵⁵ a v některých případech dokonce ještě před tím, než se Rakousko, Sudety, Protektorát Čechy a Morava, Alsasko a Lotrinsko staly součástí Říše. Jinak řečeno, německé bezpečnostní složky prováděly evidování, případně i přímé sledování okultistů v jiných evropských státech.¹⁵⁶ V červnu 1941 pak už šli většinou najisto. Z řady československých obětí protiokultních represí zmíňme alespoň Otakara Eliáše, Karla Weinfurtera a Jana Kefra, se kterým jsme se již setkali o pár řádků výše. Všichni tři byli předními osobnostmi československého okultismu 30. let. Kefer a Eliáš zemřeli v koncentračních táborech, Weinfurter na následky věznění.¹⁵⁷ Zájemcům doporučím knihu prof. Nakonečného *Novodobý český hermetismus* (2009), kde jsou jejich osudy a obecně témata pronásledování i kolaborace českých okultistů podrobně zpracovány.

Symbolický konec naší historické exkurze nastává mezi 25. a 26. dubnem 1945 během bojů o Brno, kdy se trosky Německého domu, poškozeného předchozím bombardováním, pokouší bránit jednotka hitlerjugend posílená o několik příslušníků SS a Volkssturmu. Marně. Po osvobození města jsou brněnští Němci před svým odsunem nuceni za-

153 GOODRICK-CLARKE (1998), s. 155, 250 aj.

154 STAUDENMAIER (2010), s. 377–380.

155 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Reichssicherheitshauptamt, sign. R 58/5563, s. 35–39, 110–149 aj.

156 Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Reichssicherheitshauptamt, sign. R 58/5563, s. 78–79, 108–109 aj.

157 NAKONEČNÝ (2009b), s. 219–236, 278–285, 328–330.

hladit jeho zbytky. A s nimi zmizí i sny o tisícileté germánské říši.¹⁵⁸ Jak už bylo řečeno, Sebottendorf reagoval sebevraždou. Nemocný Wiligut svou SS přežil jen o necelý rok. Ale jiní významní ariosofové jako byl Lanz, Kirchhoff nebo Mathilda Ludendorff žili dál a dožívali v zapomnění jako řadoví důchodci. Daleko od světa populární kultury, která právě začínala žít příběhy o šílených čarodějích, děsivých tajných společnostech a démonických bytostech, řídicích zpovzdálí nacistický kolos.

A co je historický paradox,¹⁵⁹ pomohla tím nastartovat neonacistické hnutí a jeho sblížení s některými směry poválečného okultismu. I neonacisté totiž rádi sní o velkých čarodějích a mocných okultních rádech. Ale to už je úplně jiný příběh.¹⁶⁰

Prameny a literatura

Prameny nevydané

Archiv bezpečnostních složek, Ústředna Státní bezpečnosti

Archiwum Państwowe w Poznaniu, Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy Sztafet Ochronnych Wydział Archiwalny – komórka do spraw badań procesów o czary

Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Sammlung Berlin Document Center (BDC): Personenbezogene Unterlagen der SS u SA

Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Hauptarchiv der NSDAP

Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Reichssicherheitshauptamt

Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, Persönlicher Stab Reichsführer-SS

Zákon č. 41/1868 ř.z. Zákon o zřízení politických úřadů správních

Prameny nevydané

HITLER, Adolf (2000): *Mein Kampf*, Praha.

The Takeover of Munich by Reichswehr and Freikorps Units (early May 1919). Bavarikon.de Dostupné z: <https://www.bavarikon.de/object/bav:BSB-CMS-0000000000003670?>

158 DRÍMAL-PEŠA (1973), s. 162.

159 Ale možná to taky není ani tak paradox, jako „začarovaný kruh“. Blavatskou a její teosofii inspirovala popularita anglické okultní fikce 19. století. Pangermánský inspiroval německý romantismus. Na německou veřejnost měli nemalý vliv populární pangermánské spisovatele typu Lista. Možná je okultismus s popkulturou ve větší symbióze, než se zdá.

160 Ve své další práci se mu věnuje GOODRICK-CLARKE (2010). Práce je o to cennější, že vliv okultismu na současné neonacistické hnutí je ještě méně prozkoumaný, než je tomu v případě původního nacistického hnutí.

Literatura

- CIBULKA, Pavel (2010): *Friedrich Wannieck – Mäzen der Brüner Deutschen*, in: Milan HLAVAČKA – Magdaléna POKORNÁ – Tomáš PAVLÍČEK (Hg.): *Collective and individual patronage and the culture of public donation in civil society in the 19th and 20th centuries in Central Europe*, Prague, s. 389–423.
- DRÍMAL, Jaroslav – PEŠA, Václav (1973): *Dějiny města Brna* [Díl 2.], Brno.
- FILIP, Vladimír (2016): *Německý dům / Deutsche haus*, Brno.
- GOODRICK-CLARKE, Nicholas (1998): *Okultní kořeny nacismu: rakouští a němečtí ariosofisté 1890–1935: tajné árijské kultury a jejich vliv na nacistickou ideologii*, Praha.
- GOODRICK-CLARKE, Nicholas (2010): *Černé slunce: árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*, Praha.
- HANEGRAAFF, Wouter (2012): *Esotericism and the Academy: Rejected Knowledge in Western Culture*, Cambridge.
- JASPER, Gotthard (1962): *Aus den Akten der Prozesse gegen die Erzberger-Mörder*, in: *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte* 10, s. 430–453.
- KOOP, Volker (2013): *Himmlers Germanenwahn: Die SS-Organisation Ahnenerbe und ihre Verbrechen*, Berlin.
- KURLANDER, Eric (2017): *Hitler's Monsters: A Supernatural History of the Third Reich*, Yale.
- LACHMAN, Gary (2006): *Temná múza: vliv okultismu na literaturu 18. až 20. století*, Praha.
- LANSING, Charles (2010): *From Nazism to Communism: German Schoolteachers under Two Dictatorships*, Cambridge.
- LONGERICH, Peter (2011): *Heinrich Himmler: A Life*, Oxford.
- MALÍŘ, Jiří (2013): *Vereinshäuser in Brünn und in den national gemischten Städten Mährens vor 1914*, in: Heidi HEIN-KIRCHER – Peter HASLINGER – Rudolf JAWORSKI (Hg.): *Heimstätten der Nation: Ostmitteleuropäische Vereins- und Gesellschaftshäuser im transnationalen Vergleich (Tagungen zur Ostmitteleuropa-Forschung)*, Marburg, s. 13–49.
- MOYNIHAN, Michael – FLOWERS, Stephen (2007): *The Secret King: The Myth and Reality of Nazi Occultism*, Minneapolis.
- NAKONEČNÝ, Milan (1997): *Lexikon magie*, Praha.
- NAKONEČNÝ, Milan (2009a): *Magie v historii, teorii a praxi*, Praha.
- NAKONEČNÝ, Milan (2009b): *Novodobý český hermetismus*, Praha.
- NEWTON, Michael (2004): *Famous Assassinations in World History*, Santa Barbara.
- PHELPS, Reginald (1963): *“Before Hitler Came”*: *Thule Society and Germanen Orden*, in: *The Journal of Modern History*, Vol. 35, No. 3, s. 245–261. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1899474>.
- PYTLÍK, Petr (2017): *Guido von List in Brünn*. Disertační práce, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- SALAMON, Petr (2018): *Táňa Fischerová: Program a ideály zůstávají pro budoucnost*, in: *Kulturní noviny* Vol. 7, No. 17. Dostupné z: <https://www.kulturni-noviny.cz/nezavisle-vydavatelске-a-medialni-druzstvo/archiv/online/2018/17-2018/tana-fischerova-program-a-idealy-zustavaji-pro-budoucnost>.
- SCHULZ, Matthias (2007): *Nazis on the Roof of the World. A Bizarre SS Expedition to Tibet*, in: *Der Spiegel.de*. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/international/zeitgeist/new-discoveries-on-nazi-mission-to-send-zoologist-to-tibet-a-1140669.html>.

- STAUDENMAIER, Peter (2010): *Between Occultism and Fascism: Anthroposophy and the Politics of Race and Nation in Germany and Italy, 1900–1945*, Cornell. Disertační práce. Cornell University. Faculty of the Graduate School.
- TRAUTENBERGER, Gustav (1891): *Festschrift zur Eröffnung des Deutschen Hauses in Brünn, am 17., 18. und 19. Mai 1891*, Brünn.
- TREITEL, Corinna (2004): *A Science for the Soul: Occultism and the Genesis of the German Modern*, Baltimore.
- WEBB, James (1976): *The Occult Establishment*, La Salle.

Nazism and Occultism: Story, Facts and Operation Hess

The article is a basic summary of the information known so far about the issue of the relationship between National Socialism and occultism. It is processed in the form of a sampling method into the conclusions of research carried out so far and the resulting literature, including the research of the author of the article. It begins at the end of the 19th century in the German House in Brno, where German nationalists, occultists and romantically oriented authors met. This created an environment in which various romantic speculations about the world of the ancient Germans flourished. In 1892, the Austrian writer of historical novels Guido von List came to the German House, and from these speculations, he created his occult-political teachings, which will be named Ariosophy. Ariosophy teaches that the civilization of the ancient Germanic people, due to their religion, was a race-based civilization that was not only biologically and mentally superior to others but possessed magic and supernatural powers. And if the Germans return to the racial purity and faith of their ancestors, they will once again master magic and rule the world. In other parts of the text, we follow how Ariosophy spread through Austria-Hungary and the German Empire. How it influenced broad sections of the population with its historicisms and esoteric racism. And how various nationalist organizations arose, for which Ariosophy was a political program. The most important of them was the Germanenorden and its Bavarian branch the Thule Society. Thule participated in the suppression of the Bavarian Soviet Republic, and her agitation among the workers gave rise to the DAP in 1919, renamed the NSDAP in 1920. The NSDAP also takes over Thule's occult newspaper *The Münchener Beobachter*, since 1920 the *Völkischer Beobachter*. The rest of the text is devoted to the relationship of the NSDAP to the occult. In NSDAP, the pro-occult faction led by Rudolf Hess (anthroposophist) and Heinrich Himmler (ariosophist) fought against the anti-occult faction led by Joseph Goebbels and Martin Bormann. After Hesse's strange flight to England, the anti-occult faction becomes stronger and convinces Hitler to agree to persecute the occultists. Hitler agrees, but with condition that the SS will be exempted. The persecution began with the "Operation Hess" of June 9, 1941, which took place throughout the territory of the Third Reich, including the Protectorate of Bohemia and Moravia. The text introduces the reader to the key document of this operation, Reinhard Heydrich's order of June 4, 1941.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

